

Ніколас Радішевський

Ми теж із джазу

«Бий сильніше! Це ж тобі не бальні танці», – казав мій тато, намагаючись навчити мене в дитинстві бойовим мистецтвам. Любов до боїв він мені так і не прищепив, спортсменом я не став, а став викладачем. Але у двадцять один рік я знайшов себе у джазових танцях. Хоча, якщо бути чесним, все почалося раніше. Років у п'ятнадцять, з комп'ютерної гри «Mafia», а потім з «Хрещеного батька». Мені сподобалися не лише саундтреки. Старі автомобілі, чоловічі костюми, краватки, капелюхи, портсигари, дівчата в сукнях у горошок – все це поступово стало частиною мого особистого смаку. У квартирі на видному місці з'явилося американське видання Маріо П'юзо, а джаз став невіддільною частиною життя.

Одеса завжди була містом, де активно розвивалася джазова культура та джазова школа. Проте мені було цікаво не тільки слухати музику, а й зрозуміти, як же танцюють під цей джаз. Так я познайомився з lindy hop та swing dance – танцями, за якими стоїть ретро-естетика та складна цікава історія.

Танці рабів та одеські стиляги

Про це написано та сказано багато. Я ж хочу тут лише дати короткий контекст, аби було зрозуміло, про що йдеться, перед тим як перейти до одеського свінг-денсу, який існує сьогодні.

Джерела джазових танців (те, що пізніше назвуть свінг-денсом), знаходимо в афроамериканській культурі США початку ХХ століття. Їхнє коріння сягає глибоко в ритуальні танці, робо-

чі пісні та блюз, який з'явився у спільноті нащадків рабів на півдні країни. Ці рухи поступово трансформувалися в міський джаз, а до кінця 1920-х у Нью-Йорку сформувався лінді-хоп – танець, який увібрав у себе чарльстон, степ, тексас-томмі та інші вуличні рухи. Центром подій був Гарлем, де існував легендарний «Savoy Ballroom» – місце, куди приходили сотні людей, де народжувалися нові рухи та акробатичні елементи. На відміну від бальних танців свінг завжди залишався соціальним: його танцювали не на сцені, а під час спілкування. Здебільшого у клубах та переповнених залах: робітники, вантажники, швачки, офіціанти та клерки – люди, котрі вдень важко працювали, увечері приходили, щоб на кілька годин відчутти легкість, поспілкуватися, повеселитися. В епоху Великої депресії та расової сегрегації танець ставав способом зберегти гідність, сказавши тим самим: «Я жива людина».

Після Другої світової війни, коли епоха біг-бендів в Америці та Європі поступово завершувалася, свінг почав трансформуватися: з нього вирости бугі-вугі та рок-н-рол. Змінювалася музика, з нею плавно змінювалися і рухи.

В Одесі ж, навпаки, свінгова культура зросла у 40-50-х, в епоху існування так званих стиляг. Вже в іншому політичному контексті, але з таким самим бажанням бути трохи вільнішим, ніж дозволено. Портове місто швидше за інших стикалося із західною музикою, і молодь, орієнтована на американську культуру, таємно збиралася танцювати бугі-вугі та ранній рок-н-рол у парках та на квартирниках. Поступово ця субкультура переросла у субкультури, характерні для ранньої радянської доби.

Євген Дрізо та Роза Березовська

Епоха свінгу зупинилася на десятиліття і знову почала відроджуватися в Америці та Європі у 70-80-х. Свінг-денс знову став популярним як окремий напрямок соціальних танців. У десятих роках ХХІ століття свінг повертається до Одеси. За цим стоять цілком конкретні люди – танцювальна школа «Крила», її викладачі Євген Дрізо та Роза Березовська. Про те, як ця культура живе зараз у місті, яке знову переживає лихоліття, я поговорив з Євгеном Дрізо.

Свінг – це весело

На одній із щотижневих вечірок, які студія проводить у невеликому одеському театрі, ми відійшли за лаштунки, за важку завісу. На сцені було темно, із зали лунала музика. Женя розповів, як усе почалося.

– Я все життя танцюю спортивні бальні танці. Моя мама теж танцює та організовує змагання. Пам'ятаю, після одного турніру ми збирали апаратуру, і хтось увімкнув відео: люди танцювали якісь дивні незрозумілі танці. Мені стало цікаво, що це. Виявилось – свінг-денс. І мене зачепило.

На той момент він вже викладав не лише бальні, а й аргентинське танго та сальсу. Свінг здався йому чимось принципово іншим.

– Тоді я не думав ані про які глибокі сенси. Мене просто привабила новизна. Але згодом я відчув енергетику. Соціальні танці – це спілкування через рух. Аргентинське танго для мене було надто «дорослим» – це обійми, майже духовне єднання. Сальса – про сексуальність, і ритмічно вона здавалася мені простішою. Так, там є куди рости, але свінг-денс набагато більше відповідав моєму уявленню про танці. У ньому є легкість, гра, відчуття радості. Свінг – це весело.

В Одесі в ті роки свінгом взагалі ніхто не переймався. Вчитися було ні в кого. Першу інформацію Женя з групою ентузіастів – переважно його ж студентів-бальників – черпали з відео. Лише з 2008 року почали виїжджати на фестивалі. Своїми вчителями у свінг-денсі Женя називає київських танцюристів Тараса та Ларису Мельників.

– Ми їздили до них до Києва на фестивалі, брали групові та індивідуальні заняття. Поступово довкола занять сформувалася спільнота. Крім уроків, як це заведено в соціальних танцях, учасники почали збиратися на окремі вечірки. Перша вечірка в Одесі, присвячена лише свінг-денсу, відбулася 8 березня 2010 року у барі готелю «Вікторія». Ті, хто прийшов тоді, стали кістяком одеської тусовки джазових танців, яка зароджувалася.

За словами Жені, найбільшого розквіту товариство досягло 2019 року – незадовго до пандемії.

– Тоді пройшов найбільший фестиваль в Одесі: до нас приїхали учасники з сімнадцяти країн. Потім стало важче. Але так само багато людей приходять у свінг не тільки через джаз. Їм важливе живе спілкування, рух, можливість відпочити та перемикнути. Ковід, а потім війна забрали у людей багато того, що дає свінг-денс.

Я спитав, як вони пережили цей період.

– Танці – моя єдина діяльність. Під час ковіду було складно, але питання, продовжувати чи ні, для мене не існувало. Ми на пару місяців призупинили гуртові зібрання, з Розою записували відеоуроки, потім освоїли Zoom та почали вести заняття онлайн. Коли стало тепліше, швидко повернулися до живих зустрічей. Тоді казали, що на відкритому повітрі безпечніше, і ми почали проводити опен-ейри. Проте парні танці – це завжди дотик. Коли ти в тісному контакті з партнером, активно рухаєшся і дихаєш частіше, ніж звичайно, маска навряд чи серйозно захищає.

Після початку повномасштабного вторгнення ситуація знову різко змінилася.

– Хлопців почало ходити значно менше. Багато наших пішли на фронт. Ми підтримуємо зв'язок із тими нашими танцюристами, які зараз захищають батьківщину, намагаємося за можливості допомагати їм звідси. При цьому війна зненацька підсвітила одну особливість одеської свінг-сцени. У нас фоловери – переважно дівчата – часто танцюють обидві партії. Тобто можуть танцювати й за лідера, й за фоловера. Таке рідко де зустрінеш, але в Одесі воно стало майже нормою. У нинішніх умовах це допомагає спільноті не розсипатися та продовжувати жити, навіть коли не вистачає партнерів.

А взагалі, свінг – це такий танець, який може існувати за будь-яких умов. Якщо немає музики, його можна танцювати під оплески, тому справжні ентузіасти та прихильники й у бомбосховищах, й у катакомбах знайдуть, як потанцювати.

Тепер заняття знову проводяться у залах.

– Прийти до нас може кожен, але не кожному це буде цікаво, – каже Женя. – Людині з вулиці не завжди зрозуміло, що відбувається. Більшість вечірок розраховані на тих, хто знає хоча б основи. Це не вечірка у стилі Гетсбі, де літають конфетти та всі обливаються шампанським. Це подія для танцюристів.

Про майбутній рух в Одесі Женя розповідає без ілюзій, але з упертим оптимізмом:

– Мені подобається вираз із «12 стільців» про Нью-Васюки, де шаховий турнір стане міжгалактичним. В ідеалі я хочу, щоб у нас були фестивалі, на які хочуть потрапити не заради грошей чи зручностей, а тому що тут справді класно, і кожен може знайти своє. Наскільки це вийде – не знаю. За останні роки нас стільки разів ламало, що залишається тільки мріяти – хотіти та робити своє. Світанок все одно буде: життя свінг-денсу – це маятник. Жодні нейромережі тут не перешкода. Людині потрібна людина – і свінг дає людям одне одного.

Відповідь на депресію та страх

Якщо подивитися на історію свінгу, в ній легко побачити мотив, що повторюється: він розквітав саме тоді, коли навколо було погано. Велика депресія, сегрегація, післявоєнна втома, кризи –

у всі ці періоди люди йшли танцювати не тому, що було легко, а тому, що інакше було неможливо. Танець ставав способом не втекти від реальності, а витримати її. Сьогодні в Одесі відбувається те саме.

Свінг не розв'язує проблем, не лікує травм і не скасовує війну. Але він дає людині можливість залишитися живою всередині того, що відбувається, відчувати рух. У цьому сенсі свінг-денс – не розвага і не ретро-естетика, а форма тихого опору: відповідь на страх, втому та втрату.

Я не застав свінг-сцену до ковіду та війни, можу судити лише з того, що бачу зараз. Людей поменшало не на власний вибір. Але ті, хто залишився, тримаються разом. Для них танці не хобі, а спосіб життя, спосіб продовжувати жити в ненормальних умовах.

